

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA NEDERLANDISTIKY

GRAFFITI IN NEDERLAND

Beschrijving van graffiti subcultuur met een speciaal belang op Nederland
en Tsjechische Republiek

GRAFFITI IN THE NETHERLANDS

Description of graffiti subculture with aim on the Netherlands and Czech Republic

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nizozemština pro hospodářskou praxi

Jan Halouzka

Begeleider: Drs. Bas Hamers, M.A.

Olomouc 2014

Hierbij verklaar ik dat ik mijn bachelor scriptie zonder hulp van derden heb geschreven en dat ik alle gebruikte literatuur en andere bronnen heb vermeld.

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval bez cizí pomoci a uvedl jsem všechnu použitou literaturu a jiné zdroje.

V Olomouci, dne 10. prosince 2014

Jan Halouzka

Dankbetuiging:

Ik wil graag van harte mijn dank betuigen aan mijn scriptiebegeleider Drs. Bas Hamers voor zijn waardevolle adviezen en aanmerkingen bij de verwerking van mijn bachelor scriptie.

Inhoud

1. Inleiding en het doel van de scriptie	5
2. Bepaling van de term graffiti	7
3. Geschiedenis van graffiti	11
3.1. Verenigde Staten	12
3.2. Europa	17
3.3. Nederland	21
3.4. Tsjechië	23
4. Actuele toestand van de subcultuur in Nederland en Tsjechië	25
5. Vergelijking van de graffiti subcultuur in Nederland en Tsjechië	27
6. Invloed van de graffiti subcultuur aan de maatschappij	30
7. Veranderingen in de graffiti subcultuur in verband met de ontwikkeling van de globale maatschappij	33
8. Conclusie	35
9. Woordenboek	37
10. Bronnen	42
11. Resumé	43
11.1. Resumé in het Tsjechisch	43
11.2. Resumé in het Engels	44
12. Annotatie	45

1. Inleiding en het doel van de scriptie

Graffiti kan een essentiële vorm van kunst genoemd worden. Het was de eerste vorm van schilderen in de geschiedenis van de mens en kan gevonden worden op stenen en in grotten over de hele wereld. Duizenden jaren geleden wisten de mensen niet dat ze eigenlijk graffiti maakten, maar zij hadden de behoefte hun ervaringen te behouden en hadden geen verf, geen schildersdoek of papier ervoor. Dus zij gebruikten hun vingers en de sappen van bessen en as om te schilderen. Deze schilderijen zijn heel simpel, maar ook na duizenden jaren kan er herkent worden wat er staat. Dit type schilderijen kan gevonden worden in elke cultuur in elke tijd, want mensen hadden altijd de behoefte hun ervaringen te behouden en door te geven. Het is erg belangrijk om te begrijpen, dat in deze afbeeldingen alleen om een afbeelding van een belangrijk moment van het leven van een mens gaat.

Deze oude schilderijen, die nooit graffiti genoemd werden en ook niet zullen worden, zijn vergelijkbaar met tekeningen gemaakt door kleuters. Dat is, volgens mij, geen toeval. Kinderen zien de hele wereld nog simpel en zonder goede of slechte ervaringen, dus zij tekenen alleen wat zij zien en dat deden ook onze voorouders en zo ook de graffiti writers doen. Zij tekenen hun namen op de muren, om hun ervaringen met anderen te delen en hun omgeving aan te passen. Graffiti is een uiterst primitieve stijl van kunst, maar dankzij dit feit ook een van de meest verspreide en beroemde.

Het doel van deze thesis is hoofdzakelijk om aan te tonen, dat graffiti niet alleen vandalisme is, maar ook een vorm van kunst en tenslotte, maar daarom niet minder belangrijk, dat graffiti een van de meest opvallendste verschijnsels van de tweede helft van de twintigste eeuw is. De subcultuur wordt nog steeds gezien als iets kinderachtigs, onvolwassens of roekeloos en het uitendelijke doel van deze scriptie is te laten zien, dat de writers vaak kinderachtig zijn, maar vaak ook grote kunstenaars. Deze mensen worden vaak niet door de maatschappij geaccepteerd en als zij eventuele complimenten krijgen, is het meestal voor hun werk buiten het kader van graffiti.

In het eerste deel van deze scriptie focuseer ik me aan de overige geschiedenis van graffiti subcultuur wereldwijd met het speciale belang op Nederland en

Tsjechische Republiek. In de tweede afdeling wordt beschreven, hoe deze twee kleine landen hebben tot de vooruitgang van graffiti subcultuur in de hele Europa bijgedragen en in de laatste deel van de scriptie beschrijf ik, hoe heeft de graffiti subcultuur de hele wereld veranderd tijdens de laatste veertig jaren. In het hoofdstuk 9 vindt U een woordenboek met verklaring van gebruikte uitdrukkingen.

Ik persoonlijk ben met de graffiti subcultuur verbonden door mijn sociale groep, met welk heb ik vroeger graffiti actief gemaakt, en ik interesseer me steeds over de geschiedenis en de toekomst van de hele graffiti beweging.

Van de gebruikte bronnen wil ik hier de film Unlike U noemen, een documentaire over Subway graffiti in Berlin. In Berlijn staat de graffitiscene op een hoger niveau dan in de rest van Europa, en hiermee verbonden is ook de sterk ontwikkelde vandalen-politiepatrouille. De writers praten over de grote druk van de patrouille en de menselijke omgeving enerzijds en de “graffiti-verslaving¹” anderzijds. Dit was het sterkste moment ik heb ervaren tijdens de tien jaar, dat ik me in de graffiti subcultuur interesseer.

¹ dit fenomeen is dicht verbonden met zogenaamde “adrenaline addiction”, welke is eigenlijk niet begrepen als een verslaving, maar alleen als een psychologische probleem. Maar bij de graffiti writers is de situatie meer complex-graffiti brengt een mengsel van enorme angst van arrest of sterven, adrenaline-stoot en ook het gevoel van trots elke keer man ziet hun piece. Deze gevoelens kunnen slecht bij andere acties bereikt, dus graffiti writers doen dezelfde gevaarlijke zaak keer op keer. En dat is een zaak onbegrijpelijk voor hun menselijke omgeving, dus zij hebben vaak probleme met de menselijke relaties buiten hun sociale groep- writers. Dat leidt tot isolatie, welke heeft alleen twee oplossingen- verlaten hun sociale groep of dood, welk komt bij writers groepen helaas vaker dan bij andere.

2. Bepaling van de term graffiti

De term graffiti kan niet makkelijk en eenduidig bepaald worden vanwege de grote hoeveelheid vormen van deze stijl. Ook de woordenboeken geven vaak geen eenduidige definitie, dus geef ik hier een aantal definities als voorbeeld:

Definitie van het woord graffiti volgens Grote Van Dale Woordenboek²:

Verwijst in de archeologie en kunstgeschiedenis naar vluchtige krabbels of pictogrammen op muren, stenen of andere oppervlakken. In de context van oude Griekse vaasschilderingen verwijst de term naar merktekens, doorgaans handelsmerken, die in de keramiek zijn gekerfd, meestal aan de onderkant van de voet van de vaas. Tegenwoordig is de term van toepassing op humoristische, satirische, obscene of bendegerelateerde geschriften of tekeningen die anoniem op openbare plaatsen worden aangebracht.

Volgens Collins English dictionary³ betekent graffiti:

1. *drawings, messages, etc, often obscene, scribbled on the walls of public lavatories, advertising posters, etc*
2. *inscriptions or drawings scratched or carved onto a surface, esp rock or pottery*

De definitie volgens website scholieren.com⁴:

Graffiti is de meervoudvorm van het Italiaanse woord 'grafficar'. In het meervoud betekent grafficar tekeningen, markeringen, patronen, krabbels of boodschappen die geschilderd, geschreven of gegraveerd zijn op een muur of op een oppervlak. Grafficar betekent ook krabben in referentie tot verschillende muuropschriften van grottekeningen, badkamerkrabbels of een andere boodschap dat gekrast is op muren.

In referentie tot hedendaagse graffiti, de definitie is bevoegd tot het toevoegen

² Van Dale Groot Woordenboeken: Engels – Nederlands, M.W. Tops, W. Martin, Van Dale Lexicografie; 2nd edition (1989), ISBN 9066481234

³ Collins English Dictionary – 30th anniversary 10th Edition. HarperCollins Publishers; 10th edition (2009), ISBN 0007298463

⁴ <http://www.scholieren.com/werkstuk/2654>, artikel 2

*dat graffiti alsook betekent het ongevraagd plaatsen van een tekening op een
privaat of publiek eigendom.*

*Graffiti is een kunstvorm. Het is een kunstvorm die meer betekend dan enkel het
kritiek geven op de illegaliteit, het niet samenhangen en de niet
gestandaardiseerde presentatie.*

Als laatste wil ik ook een omschrijving van de term graffiti van de spoorwegvervoer
website [infraside.nl](http://www.infrasite.nl)⁵ toevoegen:

*Graffiti (meervoud van graffito, het verkleinwoord van graffio (kras, krab) van
het Italiaanse werkwoord graffiare (krassen, krabben), "graffiti" betekent
"krasjes") is het op straat of in andere min of meer openbare plaatsen met verf
of viltstift aanbrengen van mededelingen of afbeeldingen.*

*Vaak wordt graffiti in verband gebracht met Vandalisme, door graffitispuiters
die eigendommen van anderen beschadigen en deze daarmee op kosten jagen
om de graffiti te verwijderen. Graffiti bestaat echter ook als kunstvorm.
Over het algemeen wordt er een combinatie van verschillende felle kleuren
gebruikt en zijn de objecten muren, geluidsschermen, viaducten. Vaak worden
er met fantasierijke letters namen en andere woorden of gezichten geschilderd.
Grafity wordt in de maatschappij als Vandalisme beschouwd. De makers ervan
zijn meestal jongeren.*

Volgens wet nr. 40/2009 van het wetboek van de Tsjechische Republiek,
paragraaf 228 wordt graffiti juridisch gezien als een misdraad, strafbaar tot 6 jaren
gevangenschap.

Deze definities laten ons zien, hoe verschillend de betekenis van een woord
volgens de context is. De woordenboeken zijn het min of meer met elkaar eens, een
website voor de jongeren zegt dat graffiti een kunstvorm is en de website van de
spoorwegen benadrukt het feit, dat graffiti wordt vaak in verband gebracht met
Vandalisme, door graffitispuiters die eigendommen van anderen beschadigen en deze
daarmee op kosten jagen om de graffiti te verwijderen.

⁵ http://www.infrasite.nl/definitions/definition.php?ID_content=342

Onder de naam graffiti kan iedereen zijn eigen persoonlijke betekenis vinden. En dat is de schoonheid van deze stijl. Als men aan houtsnijden denkt, weet iedereen hoe het eindproduct eruitziet. Maar als graffiti wordt genoemd, kan de één aan tags denken, de andere aan de grote spectaculaire legale piece, en de derde aan de throw-ups. Geen van de kunstvormen heeft een zo brede definitie. Wat voor de één kunst is, is voor de ander reeds vandalisme. Wat de één ziet als kunst, ziet iemand anders als kitsch. Voor mij persoonlijk is graffiti een aanpassing van de menselijke omgeving en de interne reflectie van de toekomstige gebeurtenissen.

De algemene basisdefinitie van graffiti gevormd door de writers is de volgende: De applicatie van een vloeibare of vaste stof op muren, stenen, glas en andere omgeving om een mening uit te drukken.

Bovenstaande definitie is iets, wat mensen al sinds de oudheid hebben gedaan. Van de schilderingen in de grotten, sgraffito, muurschilderingen tot de graffiti zelf, voelden en voelen nog steeds de behoefte om met anderen hun gevoelens en ervaringen te delen. Volgens mij is dat de definitie van graffiti zelf- meedelen. Door veranderingen in het eigendom paradigma van vrije oppervlakte tot land als het eigendom van iemand, verandert ook de bereidwilligheid van mensen om de vreemde elementen in eigen omgeving te accepteren.

De meest frequent vorm van graffiti zijn tags, die vaakst door de minder ervaren writers gemaakt zijn⁶. Deze onervarene writers beginnen met de eerste pogingen om de graffiti te maken grotendeels in de straten, waar hun creaties meest zichtbaar voor de algemeen publiek zijn en vaak verstaan deze nieuwkomers de basisregels van graffiti niet⁷. Helaas dit leidt tot de slechte publiciteit bij de algemene maatschappij. Ik persoonlijk het veel keer gehoord, dat de mensen hebben geen

⁶ Dit fenomeen is verbonden met het gevaar van de aanhouding door de politie. De writers taggen meestal tijdens een weg te voet en daarom is het eenvoudig voor de politie de writers om te vervolgen. Het risico verbonden met dergelijke activiteit is gewoonlijk te groot voor de meest ervaren writers en daarom de grootste deel van tags is afkomstig van de onervarene.

⁷ Deze regels zullen verzekeren, dat graffiti wordt nooit op een gebouw ouder als de graffiti subcultuur zelfs gemaakt, dat graffiti zou op een publiek liever als privé-eigendom gemaakt, of dat graffiti dient nooit om de meedelen van haatdragende of racistische meningen. Deze regels werden nooit geschreven, maar in de writers maatschappij worden ze beschouwd als een zaak van het gezond verstand.

probleem om de grote pieces te accepteren, maar ze haten de “lelijke“ tags. De ervaren writers kunnen ook prachtige tags maken, maar het risico verbonden ermee is te groot.

3. Geschiedenis van graffiti

Het is niet eenvoudig om het moment te bepalen, wanneer het eerste stuk op de muur werd geschreven. Het kan eenvoudig worden veroorzaakt door het feit, dat de graffiti even oud is als het idee om op een object een spoor achter te laten, zoals boven genoemd. Maar als we ons concentreren op de moderne graffiti, kan gezegd worden dat de graffiti begon in de zestiger jaren van de twintigste eeuw in de Verenigde Staten.

De Verenigde Staten speelden ook de belangrijkste rol in de ontwikkeling van de hele graffiti subcultuur tijdens de eerste twee decennia (in de jaren zeventig en tachtig), en ook in de vorming en beschrijving van de ideeën en waarden van de beweging. In de volgende alinea's zal de ontwikkeling in 'de Verenigde Staten en Europa beschreven worden met speciale aandacht voor het beschrijven van de geschiedenis van graffiti in Nederland en de Tsjechische Republiek.

3.1. Verenigde Staten

Voor het beschrijven van de graffiti subcultuur in de Verenigde Staten kan de geschiedenis van de graffiti subcultuur in New York gebruikt worden, vanwege het feit dat de situatie in de hele Verenigde Staten correspondeerde met de ontwikkeling in New York, alleen met een korte vertraging. New York was ook en is nog steeds het centrum van graffiti in de Verenigde Staten en in de huidige toestand van de graffiti scène in Noord-Amerika is het ook één van de twee (samen met Los Angeles) steden met de meest ontwikkelde graffiti cultuur.

Het allereerste bewijs van moderne graffiti in de Verenigde Staten is het geschrift "*Bird Lives*" in New York tijdens de jaren 50, als reactie op het overlijden en de herdenking van Charlie Parker⁸.

De juiste bron van de graffiti subcultuur kan worden gevonden in Philadelphia. In 1967 kreeg de jonge Darryl McCray, een lokale Afro-Amerikaanse pizzakoerier het lumineuze idee de plaatsen die hij bezocht te 'taggen' tijdens het bezorgen van pizza om een bewijs van zijn aanwezigheid op de juiste plaats te hebben. Hij koos zelf de naam Cornbread. Aanvankelijk werkte hij bij het taggen alleen, maar later, als de tags zich verspreidden door de stad, sloten ook andere jongeren zich aan. De toenmalige maatschappij had geen idee, dat de hele stad aanwezig was bij de geboorte van het belangrijkste culturele fenomeen van de tweede helft van de twintigste eeuw.

Maar zoals bij de stichting van de Verenigde Staten, in Philadelphia, vond de ontwikkeling elders plaats. In het geval van graffiti was deze plaats New York. In het begin van de jaren zeventig, hadden jonge mensen in de grote woonwijken weinig mogelijkheden om hun tijd goed door te brengen, en dus besteedden ze de hele dagen

⁸ Charlie Parker (1920-1955) ook bekend als Yardbird of Bird was een van de grote saxofoonspelers en componisten van de eerste helft van de twintigste eeuw en een van de beste jazz kunstenaars ooit. Zijn grootste bijdrage tot de cultuurgeschiedenis is het samenwerken bij de afkomst van bebop. Charlie Parker was niet alleen buitengewoon getalenteerd, maar had ook veel problemen met de drugs- en alcoholverslaving en door deze problemen stierf hij in 1955.

Bron: *Bird: The legend of Charlie Parker*, Robert Reisner, Da Capo Press; 1st edition (1977), ISBN 0306800691

samen in de stad. In het begin van de jaren zeventig (jaar 1970 of 1971) kwam het idee van *tagging* van Philadelphia naar New York. Het is niet zeker, hoe de graffiti werd voorgesteld aan de jongeren in New York, maar volgens een van de broodje aap-verhalen had Taki 183⁹ familie in Philadelphia en tijdens een bezoek heeft hij de tags bemerkt. Op grond van deze ontmoeting begon hij de plaatsen in zijn stad te markeren met zijn eigen tag. Taki 183 was een Griekse koerier, zodat hij dezelfde mogelijkheid had als Cornbread om zijn naam te verspreiden. In dezelfde periode verscheen een andere writer in een ander deel van de stad - zijn naam was Julio 204. Hij was een Puerto Ricaan en hij bracht het grootste deel van zijn tijd in zijn buurt door, dus zijn graffiti werd vooral beperkt door de grenzen van zijn woonblok, en daarom werd Taki 183 veel bekender dan Julio 204. Op 21 juli 1971 was een artikel over Taki 183 genoemd "*Taki 183*" *spawns pen pals* in The New York Times ingesloten. Dit artikel kan begrepen worden als de eerste beschrijving van de graffiti subcultuur als iets meer dan alleen vandalisme.

De nationaliteit van de writers speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van de cultuur. Ze hebben allemaal in etnische "getto's" gewoond, die een perfect klimaat hadden voor het ontwikkelen van dergelijke hobby's die niet werden ondersteund door de meerderheid. Toenmalige graffiti waren meestal alleen tags, later ook met afbeeldingen kenmerkend voor elk van de writers.

Amerikaanse Graffiti was nauw verbonden met de ghetto cultuur en werd al snel een van de vier elementen van de hip-hop genoemd. De vier elementen waren rap, beatbox, graffiti en breakdance. De nieuwe cultuur verenigde jeugd in de

⁹ Taki 183 was volgens documenten de eerste writer in New York. Zoals boven geschreven, was hij een nazaat van griekse immigranten met de bijnaam Demetraki (afkomstig van zijn naam Demetrius). In de vroege dagen van de graffiti subcultuur was het erg algemeen om een eigen writer bijnaam te creëren van de eigen naam en het nummer van de straat, waar een writer woont- bij Taki was het 183rd Street in Washington Heights. In de eerste periode van de graffiti subcultuur hebben de meeste writers de nummers van straten in eigen namen gebruikt, maar met meer toezicht van politie hebben de writers de nummers van straten uit hun namen weggelaten. Taki stopt zijn carrière in graffiti tijdens de jaren tachtig wegens zijn familie.

Bronnen: Randy Kennedy- Celebrating forefather of graffiti, 22.7.2011, beschikbaar op website http://www.nytimes.com/2011/07/23/arts/design/early-graffiti-artist-taki-183-still-lives.html?_r=0, Taki 183 biografie (online), beschikbaar op website www.taki183.net

beweging, en op deze manier leerden mensen over de elementen van hip-hop van elkaar en vormden ze crews. In de vroege dagen van de subcultuur specialiseerden mensen zich niet alleen in een element en brachten hun kennis en ervaringen over op de andere¹⁰.

Graffiti ontwikkelde zich snel van tags op vuilnisbakken en op muren schrijven met pennen en markers naar het maken van graffiti met spuitbussen. En zodra schrijvers spuitbussen ontdekten, realiseerden zij zich, dat ze niet meer beperkt waren tot alleen eenvoudige lijnen te gebruiken, maar dat ze ook ingewikkelde pieces konden maken. Dit wetende, begonnen schrijvers (op dit moment waren de meeste van hen kinderen tussen de 8 en 15 jaar oud) met het schrijven op de straathoeken, bruggen, muren en het allerbelangrijkste, de metro. De bovenvermelde ontwikkeling was erg snel, de eerste tags konden gezien worden in 1970 en de eerste gedocumenteerde pieces op metrotreinen zijn van het jaar 1974. Tot het jaar 1974 was graffiti nog steeds beperkt tot de grenzen van de Bronx en Washington Heights, maar met de opkomst van graffiti op de de buitenzijde van de metrotreinen werd de graffiti voorgesteld aan heel New York¹¹. Deze periode wordt ook wel de gouden periode van de graffiti genoemd. Hoewel schrijvers niet de juiste uitrusting hadden (meestal gebruikten ze bussen met Krylon verf, die te dik was en veel druppelde), waren ze in staat om spectaculaire pieces te creëren, en de politie was nog niet voorbereid op een dergelijke manier van "misdad". Tijdens deze periode konden de writers erg lange tijd bij de muren of metro doorbrengen met bijna geen kans om door de politie tegengehouden te worden, en dankzij dit feit verbeterde hun stijl heel snel.

¹⁰ Dit proces werd niet alleen algemeen in de Verenigde Staten, maar bij elke nieuwe hip-hop beweging ongeveer tot het eind van de golden age of hip-hop. De hele beweging (de sociale groep) maakt duidelijk dat het belangrijk is de hele hip-hop cultuur te herkennen en ondersteunen.

¹¹ De introductie van de graffiti subcultuur tot de kunstgemeenschap was bemiddeld door Fab 5 Freddy, een van de meest invloedrijke writers van de tweede helft van de jaren zeventig. Hij heeft de stijl van graffiti en de technieken sterk beïnvloed en dankzij zijn contacten met mensen zoals Keith Haring en Jean-Michel Basquiat werd de graffiti subcultuur in de kunstgemeenschap geaccepteerd.

Tijdens de tweede helft van de jaren 70 werd graffiti steeds vaker geassocieerd met misdaad in het algemeen¹² en daarom probeerde de overheid om de graffiti uit te roeien. Er werden meer voorzieningen gemaakt, om het metrosysteem slechter bereikbaar voor de writers te maken (meer informatie ingesloten in Artikel 6) en een nieuwe politiepatroulle, de zogenaamde "vandal squad" werd gevormd. Deze eenheid richtte zich alleen op het toezicht op de beweging van de writers en het verzamelen van bewijsmateriaal en foto's van de graffiti.

De grootste slag voor de writers gemeenschap in New York was het programma van vervanging van de metrotreinen tussen 1984 en 1989. In deze periode werden de oude treinen afgedankt en met de nieuwe kwam ook de sterk beveiligde infrastructuur. De nieuwe treinen waren niet meer bereikbaar voor de writers, dus zij moesten andere plaatsen zoeken om graffiti te maken en ook nieuwe vormen van beeldende kunst vinden. Het was een impuls voor de uitbreiding van de streetart subcultuur (meer informatie over deze beweging kan in Artikel 7 gevonden worden).

Het tweede belangrijkste centrum van graffiti in de Verenigde Staten was gevestigd in Los Angeles. De stad, met een grote concentratie Mexicaanse en Afro - Amerikaanse immigranten, heeft een rijke bendecultuur, die graffiti ontwikkelde als een methode van de verdeling van het gebied tussen de gangs. De graffiti werd geïntroduceerd in het begin van de jaren 80 en al in het jaar 1983 had de stad een eigen originele en onafhankelijke subcultuur. De Los Angeles graffiti scene is verschilt van andere, er is niet veel graffiti te vinden in de stad zelf, het merendeel van de graffitikunstenaars beschilderen de stedelijke infrastructuur, bijvoorbeeld viaducten en muren. Los Angeles introduceerde ook goederentreingraffiti aan de wereld. Goederentreinen werden vaak buiten het station¹³ voor een langere periode

¹² In verband met de "Fixing broken window philosophy" hielden de ondersteuners van deze theorie voor, dat graffiti een van de bronnen van misdaad is in de wijken van de stad. Volgens deze theorie is de kans op misdaad groter, hoe slechter de omgeving van de potentiële misdadiger is.

¹³ Los Angeles heeft een van de grootste rangeerterreinen voor goederentreinen in de Verenigde Staten binnen de haven in de nabijheid van de stad.

gerangeerd voordat ze werden verzonden naar de andere kant van de Verenigde Staten. Dit betekende dat writers genoeg tijd hadden om hun pieces te maken en ze kwamen vaak meer nachten op een rij terug . Deze treinen gingen naar verschillende bestemmingen, wat betekende, dat de graffiti langzaam over het hele land werd geïntroduceerd.

Deze twee steden met een eigen speciale aanpak hadden een rijke subcultuur gevormd, maar de grootste ontwikkeling kwam nadat de graffiti verspreid werd over de hele wereld. In de Verenigde Staten is de subcultuur het rijkst in New York en Los Angeles, maar wereldwijd zijn er enkele centra, die een eigen en zeer rijk graffiti scène gevormd hebben. In de volgende alinea's volgt een korte beschrijving van de ontwikkeling van het graffiti fenomeen in Europa en ook in Nederland en Tsjechië zelf.

3.2. Europa

De beschrijving van de geschiedenis van graffiti in Europa is niet zo makkelijk als in het geval van Noord-Amerika, vooral New York. Over de ontwikkeling van het nieuwe fenomeen in de Verenigde Staten werd nog een aanzienlijk aantal publicaties en teksten geschreven, maar in Europa zijn de writers ongeveer in dezelfde tijd begonnen op meer plaatsen graffiti onafhankelijk van elkaar te maken. Een deel van de eerste generatie van Europese writers kwam in contact met graffiti voor de eerste keer door de televisie, de andere door persoonlijk contact met writers uit de Verenigde Staten¹⁴ en de laatste door persoonlijk contact met graffiti zelf in de Verenigde Staten.

De ontwikkeling van de graffiti subcultuur in Europa was niet zo sterk verbonden met een persoon of crew, maar meer met hele steden als de centra van de evolutie. Als de grootste centra van graffiti in Europa kunnen we Parijs en Berlijn noemen. Ook andere steden, zoals Amsterdam, Praag, Londen, Kopenhagen en Rome hebben ontwikkelde graffiti scènes, maar geen van deze steden kwam met een helemaal nieuwe stijl en geen enkele had zo een invloedrijke graffiti subcultuur.

In Parijs was graffiti altijd verbonden zowel met de straat als met de metro. Dit is veroorzaakt door het feit, dat Parijs een van de mooiste metrolijnen ter wereld heeft en ook de geest van de stad is meer kunstzinnig dan in het geval van andere steden. Parijs is een van de steden met het grootste percentage immigranten in Europa en het is ook een grote stad met een groot aantal woonwijken in de agglomeratie. In deze woonwijken hadden writers al genoeg mogelijkheden hun graffiti te verbeteren, en dit leidde tot een abnormaal aantal writers met een buitengewoon ingewikkelde en knappe stijl. Vanwege het feit, dat metrolijnen erg slecht toegankelijk waren, hebben de writers in Parijs een nieuwe vorm van vervoer graffiti ontwikkeld- graffiti op bestelwagens. De bestelauto's werden vaak 's nachts geparkeerd op dezelfde plaatsen,

¹⁴ tijdens de jaren 80 begonnen de writers van de Verenigde Staten te reizen buiten Noord-Amerika om graffiti te kunnen maken. Dit was veroorzaakt door twee factoren- de eerste was, dat in het begin van de graffiti subcultuur in Europa de overheden in al de West-Europese landen geen strategie hadden tegen de graffiti writers, dus het was veel makkelijker en minder gevaarlijk voor de writers uit de Verenigde Staten de graffiti te maken, en de tweede oorzaak van de immigratie van Amerikaanse writers in 1980 was hun leeftijd- in de jaren 70 waren de meeste Amerikaanse writers nog kinderen tussen tien en vijftien jaar, dus zij konden niet zelf naar het buitenland reizen.

als waar de writers woonden en overdag werden deze auto's gebruikt om vracht te transporteren binnen het centrum van Parijs. De writers hebben begrepen, dat deze wagens net zo goed zichtbaar als de metro treinen waren, maar de eigenaars zouden niet zo veel uitgeven om de auto's schoon te maken, dus de pieces bleven zichtbaar voor een langere periode. De beste writers van Parijs hebben door de tijd nieuwe graffitivormen gevonden bijvoorbeeld Invader, die kleine beelden maakte, of Honet met zijn karakteristieke grootschalige schilderijen. Dankzij deze bijdrage produceerde de graffiti scène in Parijs, respectievelijk in heel Frankrijk bijzonder getalenteerde writers, die de koers van de hele Europese graffiti subcultuur hebben veranderd.

Berlijn was zonder twijfel tijdens de laatste dertig jaren een van de centra van Europese cultuur. Zelfs in de tijd van de Berlijnse muur was Berlijn een levendige en bruisende stad, die kunstenaars aantrok. In verband met de overige culturele ontwikkelingen in Berlin ontstonden plaatsen zoals Tacheles, Ufo, Tresor of de hele Kreuzberg buurt. In deze plaatsen konden de jonge kunstenaars elkaar ontmoeten en vaak ook wonen. Dit was erg nuttig voor de writers, want ze waren meestal niet in staat een normale baan te hebben, en dus konden zij samen met andere mensen met dergelijke interesses wonen. Dankzij deze combinatie ontstond in Berlijn in het begin van de jaren 90 een unieke en onvervangbare atmosfeer voor de ontwikkeling van de graffiti subcultuur. Deze situatie werd voornamelijk veroorzaakt door de sociale situatie in Duitsland- van de ene op de andere dag kreeg West-Duitsland zijn arme broeder DDR met al zijn economische problemen en verschillen, en dat was het meest zichtbaar in Berlijn zelf. Een deel van de stad was in veel slechtere staat dan het andere en door de hele stad kwam een litteken, een rest van de toenmalige Berlijnse muur. Een van de oorzaken van de aansluiting van de twee delen van de stad was ook een groot probleem in het metrosysteem- in elk deel van de stad had de metro zijn eigen besturing en beveiliging en dankzij de verschillen in deze twee systemen was het makkelijker voor de writers om in het metrosysteem door te dringen. In jaren 90 was het erg gewoon, dat tijdens een nacht tientallen nieuwe pieces door de hele stad ontstonden, en een deel ervan ook op de S- en U-Bahn treinen (trein- en metrolijn in Berlijn). Dankzij deze omstandigheden ontstond in Berlijn tijdens de jaren 90 een zeer sterke en stijlvolle graffiti scène vooral op de metro. Vanaf deze tijd hebben de Duitse

overheden ook een heel efficiënt systeem ontwikkeld om graffiti op openbaar vervoer te voorkomen, maar Berlijn is nog steeds een van de steden ter wereld met de grootste kans graffiti op een metrotrein te zien. Ik voeg een laatste verhaal over de Berlijnse metro toe- aan het eind van de jaren 90 verkocht de Berlijnse S-Bahn de oude S-bahn treinen aan Pyongyang in Noord Korea. Deze treinen waren inderdaad heel oud en sommige hadden nog graffiti erop. Deze treinen werden nooit opnieuw gelakt, dus de Duitse graffiti van de jaren 90 is nog steeds te zien in Noord Korea.

Als de allereerste graffiti writer van Europa, en misschien ook van de hele wereld, wordt vaak Peter-Ernst Eiffe, of *Effe de Bär* (1941-1982) beschouwd. Hij leefde in Hamburg en tijdens studentenprotesten in 1968 schreef hij zijn berichten op de muren in de hele stad. Later werd hij gepakt en verplaatst naar een psychiatrisch instelling, waar hij leefde tot de kerst van 1982, toen hij vluchtte. Hij werd gevonden in het begin van 1983, dichtbij de instelling en doodgevroren. Zelfs al had hij weinig gemeen met de echte writers, had hij veel problemen in zijn leven en stierf jong. Dat is ook een van de grootste verschillen tussen graffiti in de Verenigde Staten en Europa- in Amerika zijn er veel minder writers met veel minder mogelijkheden om graffiti te maken en met meer tegenstand van de overheden, in Europa is graffiti meer geaccepteerd, dus meer onervaren writers hebben meer mogelijkheden.

Een van de eerste echte graffiti writers in Europa was Blek le Rat uit Frankrijk. In 1971 bezocht hij New York en heeft daar met graffiti kennisgemaakt en toen hij weer thuis kwam, begon hij zelf met taggen in Parijs. Graffiti was toen iets vreemds voor de Fransen en hij heeft snel begrepen, dat graffiti in dezelfde vorm als in New York niet in Parijs mogelijk is. Dus in 1981 kwam hij met de eerste *stencil*¹⁵ ter wereld. Tijdens de het volgende decennium werd zijn stencilkunst en stijl algemeen bekend en hij maakte illegale stencils. Zijn hoofdthema is het opmerzaam maken op de armoede en het overtreden van de mensenrechten. Tot nu wordt Blek le Rat gezien als vader van de streetart en zijn werk heeft kunstenaars wereldwijd geïnspireerd. Ook een van de meest beroemde street art kunstenaars van de periode na het jaar 2000 (en ook kunstenaars in algemeen) , Banksy, zegt dat hij sterk werd geïnspireerd door Blek-

¹⁵ Zijn eerste stencil was een kleine afbeelding van een rat, en de oorzaak daarvoor was, dat volgens Blek de rat het enige vrije dier in de stad en ook het dier dat de pest overal verspreidde was, net zoals hij met zijn kunst

“every time I think I've painted something slightly original, I find out that Blek Le Rat has done it as well, only twenty years earlier¹⁶”

De bijdrage van Blek le Rat tot de wereld van graffiti (de naam streetart kwam later, in het begin van de jaren 90) was gigantisch- dankzij één man is de stijl van graffiti in Europa niet alleen een kopie van de graffiti van de Verenigde Staten, maar ook een ijkpunt voor graffiti writers uit de hele wereld. Dankzij de eerste generatie writers uit de Verenigde Staten ontstond de graffiti zelf, maar dankzij Blek le Rat en ook Dr. Rat (deze persoon wordt beschreven in punt 3.3) ontwikkelde graffiti in Europa zich tot een cultureel fenomeen.

Tijdens de jaren 90 werd graffiti ook verspreid over de staten van het voormalige oostblok. In deze staten was de hele ontwikkeling in het kader van de graffiti subcultuur heel snel en tijdens een decennium werd de situatie in deze staten vergelijkbaar met de staten van West-Europa.

¹⁶ Coan, Lee; Breaking the Banksy: The first interview with the world's most elusive artists Daily Mail (London) 23.6.2008

3.3. Nederland

Zoals in de Verenigde Staten, is het in Nederland ook mogelijk om de waarschijnlijke bron van graffiti te vinden. De eerste writer in Nederland noemde zichzelf Dr. Rat, maar zijn burgerlijke naam was Ivar Vičs. Deze jonge man was geboren in Nederland in het jaar 1960. Hij was een grote fan van punk-rock muziek en Ajax en beide hebben hem sterk beïnvloed. Zijn tags waren simpel, vaak heeft hij een afbeelding van een rat en het woord *AJAKS* toevoegd. Dr. Rat was een erg beroemde persoon en dat was ook de grootste bijdrage tot de graffiti subcultuur in Nederland. Hij maakte graffiti slechts voor drie of vier jaar, maar veel mensen kenden hem, en zo genereerde hij veel aandacht voor deze nieuwe vorm. Ivar stierf in 1981, zijn dood werd veroorzaakt door een combinatie van drugs en alcohol. Ondanks de korte duur van zijn "carrière" en de simpliciteit van zijn werk, wordt hij steeds onthouden als *Dr. Rat, godfather van de Nederlandse graffiti*¹⁷. Deze persoon heeft ook de koers tot de hele graffiti subcultuur in Nederland voor de voortkomende jaren bepaald. Nederlandse writers waren aanvankelijk meestal punkers, de graffiti subcultuur en hip-hop hebben zich verbonden aan het eind van de jaren 80. Dit was zo in meer landen (Denemark en Duitsland), maar de verbinding van graffiti en punk was nergens zo nauw als in Nederland.

De tweede belangrijkste persoon van de Nederlandse graffiti was Yaki Kornbit. Hij was geen graffiti writer, maar een kunsthandelaar uit Amsterdam, die in 1983 naar New York kwam om de meest beroemde writers van de Verenigde Staten naar Nederland te brengen. Zijn doel was de introductie van de Amerikaanse vorm van graffiti tot de kunstgemeenschap in Nederland. Hij nam de beste graffiti writers van het begin van de jaren 80, zoals DONDI, Crash, Zephyr, Futura 2000, Quik, Lady Pink, Seen, Blade of Bill Blast mee en heeft een grote tentoonstelling in het Rotterdamse Museum Boymans van Beuningen gemaakt. Deze tentoonstelling werd een enorm success en leidde tot de ontwikkeling van de graffiti subcultuur niet alleen in Nederland, maar ook in de rest van Europa. De writers uit de Verenigde Staten kwamen voor een langere periode naar Rotterdam en hebben de beste writers van

¹⁷ In 2011 heeft de journalist Martijn Haas een biografie van Dr. Rat met dezelfde titel gepubliceerd

Nederland ontmoeten. Het contact met de toenmalige beste writers ter wereld betekende een mogelijkheid voor de verbetering van Nederlandse writers. Dankzij Yaki Kornbit werd de Nederlandse (beter gezegd Amsterdamse en Rotterdamse) graffiti scène tijdens één of twee jaren de beste in heel Europa.

Een van de mensen, die in contact met de Amerikaanse writers gekomen was, was Niels Meulman, beter gekend als SHOE. Samen met Delta¹⁸ is hij een van de meest beroemde Nederlandse writers. Meulman was geboren in 1967 in Amsterdam en in 1979 begon hij met taggen onder zijn bijnaam. Als een gevolg van de inspirerende tijd met de Amerikaanse writers werd zijn stijl vlug verbeterd en al toen hij 18 was, werd hij als een legende beschouwd. Hij vormde een crew genoemd *Crime Time Kings* met Bando uit Parijs en Mode2 uit Londen, die een nieuwe stijl van graffiti naar West-Europa brachten. De periode tussen 1989 en 1992 heeft Meulman als een leerling bij schilder Anton Beeke doorgebracht en sindsdien concentreert hij zich meer op grafische kunst en reclame dan op graffiti. Maar zijn bijdrage tot de ontwikkeling van de graffiti subcultuur in Europa is zichtbaar tot heden.

Deze drie mannen stonden aan de wieg van de graffiti subcultuur in Nederland en hadden grote invloed op de verdere richting van de scène. Veel veranderingen hebben plaatsgevonden, maar niemand was ooit zo belangrijk voor graffiti in Nederland als deze mensen.

¹⁸ Delta, met burgerlijke naam Boris Tellegen, is misschien de meest beroemde graffiti writer uit Nederland. Met graffiti begon hij in de jaren 80 en is wereldwijd bekend voor zijn drie-dimensionale pieces, sculpturen en installaties. In de laatste jaren is hij niet actief in de graffiti, en wordt beschouwd als één van de meest progressieve kunstenaars in het hedendaagse Nederland. Zijn werk is een bron van inspiratie voor jongere Nederlandse kunstenaars, bijvoorbeeld Graphic surgery.

3.4. Tsjechië

De geboorte van de graffiti subcultuur in Tsjechië is nauw verbonden met Praag. Praag is de enige stad in Tsjechië met een metrosysteem, het is ook de grootste stad, en is goed bereikbaar uit Berlijn. Opzettelijk noem ik Berlijn, want writers uit Berlijn waren ook de eerste echte writers in Tsjechië. Na de val van het Ijzeren Gordijn kwamen de jongeren uit Berlijn naar Praag. Niet alleen writers, maar ook skateboarders en punkers. Voor deze jonge mensen was Praag iets nieuws, en de jongeren in Praag kenden goed Duits, en dankzij deze nieuwsgierigheid zijn al deze gebieden vlug vooruitgegaan.

Praag was de eerste stad van het voormalige oostblok met een eigen graffiti scène. In het begin van de jaren 90 verschenen de eerste pieces (vaak gemaakt door Duitse writers) op de straten, en in het jaar 1991 werd ook de eerste piece op een metrotrein door de Oost-Berlijnse crew CAF gemaakt. De eerste Tsjechische crew heette TCP (*this color posse*) en werd in 1992 gevormd. De leider van deze groep was Scarf, misschien de grootste writer in de geschiedenis van de Tsjechische Republiek en ook een van de allereerste. Hij is het perfecte voorbeeld van de verbinding van graffiti en hip-hop muziek in Tsjechië. Hij was niet alleen de eerste internationaal bekende Tsjechische writer, maar ook een lid van de legendarische hip-hop groep WWW. Maar hij was niet de enige writer actief in beide gebieden, de anderen waren bijvoorbeeld Lafor, Wiches en Indy (de hele groep Indy a Wich), Wrach (Vladimir518), Lela (Lela Geislerová) en andere. Hieruit blijkt, dat de meeste graffiti writers ook bezig waren met hip-hop, en aldus veel mogelijkheden hadden om elkaar te ontmoeten. Dankzij dit feit werd in Praag een buitengewoon samenhangende maatschappij van jonge mensen gevormd, die een zelfstandige stijl had en heeft de hele graffiti esthetica tot de Midden-Europese realiteit aangepast.

In het geval van de Tsjechische graffiti subcultuur in de jaren 90 kunnen we ons niet op een of twee personen focussen, het is veel belangrijker om de evolutie van de hele stijl te volgen. Dankzij de buitengewone eenheid van de scène hadden de Tsjechische writers snel begrepen, dat ze niet andere buitenlandse writers hoeven te kopiëren, maar ze konden wel een eigen nieuwe stijl ontwikkelen.

De periode tussen de jaren 1995 en 2005 was de periode van het enthousiasme, niet alleen in de grote steden, maar in de hele staat. Tijdens dit tijdperk kreeg de Tsjechische graffiti scène waardering van writers wereldwijd en volgens vele bronnen was het in deze tijd ook de beste en bepaalde het tempo voor heel Europa. De writers van de eerste generatie hebben vaak de jongeren geholpen met het begrijpen van graffiti-subcultuur gewoonten en daarom werden deze twee generaties verbonden en kunnen ze samen met de stijl verder gaan.

De verdere ontwikkeling van de graffiti scène in Tsjechië was hetzelfde als in de andere landen, daarover staat meer geschreven in het volgende hoofdstuk.

4. Actuele toestand van de subcultuur in Nederland en Tsjechië

De graffiti subcultuur overal ter wereld was en is nog steeds nauw verbonden met jongeren. Dit is veroorzaakt eenvoudig door het feit, dat graffiti in de kern een uiterst kinderachtige activiteit is en dat het gevaar verbonden met graffiti simpel te groot is voor de meerderheid van de volwassenen. De maatschappij van writers is gebouwd op nauwe relaties en het vertrouwen tussen individuen, en daarom zijn de persoonlijke relaties erg belangrijk voor de vooruitgang van de graffiti subcultuur.

In vroegere jaren was het erg moeilijk informatie over graffiti en de technieken ervan te vinden en daarom moest iedere jonge writer contact opnemen met de oudere en meer ervaren writers. Ook de aankoop van de juiste verfbussen was erg moeilijk. De *Molotow*, *Montana* of *MTN* bussen kon men alleen in de gespecialiseerde winkels kopen. Bijna al de winkels met verf voor graffiti waren en worden nog steeds gerund door voormalige graffiti writers, die in contact met de subcultuur willen blijven. Deze situatie leidde tot de komst van writers groepen in elke grotere stad en ook tot nauwe betrekkingen binnen de graffiti subcultuur.

Tijdens de jaren 90 en het begin van het nieuwe millennium werd graffiti bekend bij kinderen en jongeren door kranten, tijdschriften en televisie. Meestal werd graffiti beschouwd als misdadig en vandalisme, maar soms werd het gepresenteerd als leuke activiteit, en dat heeft de jongeren vaak aangetrokken om eigen graffiti te maken. Rond het jaar 2000 kwam in meer landen een heel strikte richtlijn om de verspreiding van graffiti door media te voorkomen. Dat leidde tot grote veranderingen in het begrip van graffiti door de jongeren. De generatie van kinderen geboren in de jaren tachtig en negentig, vaak ook *Generation Y* genoemd, begrijpt graffiti als een van de onderdelen van onze omgeving dankzij het feit, dat deze mensen graffiti herinneren als een van de delen van cultuur. De kinderen geboren ongeveer na het jaar 1995, hadden graffiti nooit als een kunstvorm in de media gezien en hebben daarom verschillende houdingentoe opzichte van de subcultuur. Deze situatie is ook verbonden met de overige karakteristiek van de zogenaamde *Generation Z* (zie woordenboek). Deze jonge mensen kunnen al de noodzakelijke informatie over graffiti

en over de stijl zelf op internet vinden, en daarom hadden ze geen behoefte om andere writers te ontmoeten. Als gevolg van deze ontwikkeling zijn de structuren in de graffiti subcultuur verzwakt en verloor graffiti veel van zijn gedrevenheid. Omdat de oude en meer ervaren writers zich niet aan de jonge eigen ervaringen hebben aangepast, is de hele graffiti subcultuur geïsoleerd geworden, en de verdere ontwikkeling van stijl is zeer moeilijk geworden.

De bovenvermelde feiten zijn helaas ook toepasbaar op de graffiti subcultuur in Nederland en Tsjechië. Na de ontvangst van graffiti door de algemene maatschappij kwam in beide landen een periode van snelle uitbreiding van de writers maatschappij en verbetering van stijl. Het belangrijkste gevolg van dit proces was een aanzienlijke verbetering het algemene niveau van graffiti in beide landen. Deze periode duurde in Nederland bijna twintig jaar, in het geval van Tsjechië was het ongeveer een decennium. In dit tijdperk verscheen in beide landen een enorm aantal writers met grote invloed op de ontwikkeling van de graffiti subcultuur in Europa. Nederland werd tussen de jaren 2000 en 2005 eigenlijk beschouwd als een van de landen met de meest invloedrijke graffiti scènes ter wereld.

Met de veroudering van writers uit de generaties X en Y werd in beide landen duidelijk, dat de afwezigheid van een jongere generatie een probleem voor de hele subcultuur was. Met de leeftijd werd de hoeveelheid van gevaar verbonden met graffiti onacceptabel voor de ouderen, en de jongeren waren niet bekwaam genoeg om op hetzelfde niveau als de oudere verder te gaan. Met de constante vooruitgang van de preventie van graffiti begon een langzaam en zwaar verval van de graffiti subcultuur in beide landen (zoals in het merendeel van West-Europa). Het meest duidelijke gevolg van deze trend is de verandering in de structuur van graffiti gemaakt door de writers. Vroeger waren tags alleen een activiteit geassocieerd met de juiste pieces maken, nu maken graffiti writers steeds meer tags in plaats van illegale pieces. Dit zal in de volgende jaren waarschijnlijk tot een verandering in de houding van de algemene maatschappij op graffiti leiden, want graffiti zal er meer amateuristisch uitzien en er zal minder goede graffiti die acceptabel is voor de meerderheid ontstaan.

5. Vergelijking van de graffiti subcultuur in Nederland en Tsjechië

Op grond van informatie in hoofdstuk 3 is het duidelijk, dat de graffiti scènes in beide landen in het begin veel gemeen hadden. Aan de wieg van beide scenes stonden writers uit andere landen, beide waren belangrijk voor de ontwikkeling van de graffiti subcultuur in de regio- in het geval van Nederland West-Europa, in het geval van Tsjechië de landen van het voormalige oostblok. Tijdens de eerste periode van de graffiti subcultuur in beide landen was het tempo en de richting van ontwikkeling vergelijkbaar. Maar door de tijd ontwikkelden zich in beide twee subculturen ook enkele verschillen.

Het eerste, en ook het grootste verschil, is de stijl van de Nederlandse en Tsjechische graffiti. Nederland was en is nog steeds een land, dat de persoonlijkheid van elke burger respecteert, maar in Tsjechië waren de menselijke rechten veertig jaar ondergeschikt aan de belangen van de staat. De jongeren, die aan de wieg van de Tsjechische graffiti scène stonden, hadden erg veel mogelijkheden en vrijheid net als de eerste writers in Nederland dankzij de sociale omgeving in Tsjechië in het begin van de jaren 90. Na de val van het Ijzeren Gordijn was het hele land (zoals hele oostblok) grijs en een groot aantal gebouwen was in slechte staat. Dus het was makkelijker voor de writers een juiste plaats voor pieces te vinden en de graffiti was ook heel goed zichtbaar. De betekenis van de term eigendom was in Tsjechië na veertig jaren van collectief eigendom veranderd en daarom hadden de Tsjechische writers minder problemen met plaatsen te vinden om graffiti te maken. Voor deze jonge mensen, die nooit de term privé-eigendom hadden gehoord was het erg makkelijk om een grootschalige piece te maken op bijna elke locatie. Ook de ontvangst van graffiti door het algemene publiek was heel specifiek. De mensen in Tsjechië kenden graffiti niet van de massamedia, dus de eerste contacten met graffiti hadden ze meestal persoonlijk. Na de val van het ijzeren gordijn waren Tsjechische burgers ook bezig met meer ernstige problemen als met graffiti en daarom hadden de eerste writers genoeg mogelijkheden om hun stijl te verbeteren. Dit leidde tot een heel snelle opkomst van de graffiti subcultuur in de Tsjechische Republiek, vooral in Praag. In Nederland werd

graffiti, zoals boven geschreven, door een expositie voortgesteld. Dankzij deze expositie wisten niet alleen de writers over de graffiti, maar ook de overheid. En op grond van deze gelijke positie van al de partijen kon de graffiti maatschappij in Nederland zijn eigen en specifieke manier vinden. Graffiti kunstenaars in Nederland hadden altijd een hoger niveau van respect ten opzichte van privé-eigendom dan writers uit de andere landen. De Nederlandse overheid heeft ook snel begrepen, dat de problematiek van graffiti snel behandeld moest worden, en daarom hadden Nederlandse writers genoeg alternatieven voor illegale graffiti op de publiek eigendom.

De Nederlandse cultuur werd ook al sterk beïnvloed door de cultuurgeschiedenis van autochtonen en allochtonen. Inwoners uit het buitenland brachten fragmenten van het eigen land mee en dit had grote invloed op Nederlandse kunst onder andere ook op graffiti. Dankzij dit feit is graffiti in Nederland buitengewoon gevarieerd en heeft het veel onderwerpen. De writers in de Tsjechische Republiek hadden weinig mogelijkheden om andere nationaliteiten te ontmoeten (tijdens de eerste periode bijna alleen Duitse writers) en daarom was de stijl van Tsjechische graffiti zeer coherent. In het begin van het nieuwe millennium werd dit beschouwd als een van de grote problemen van graffiti in Tsjechië, want het was erg moeilijk voor de beste writers om de graffiti te bevorderen van vandalisme tot een kunstvorm in de ogen van de maatschappij.

De bevordering van graffiti van vandalisme tot kunstvorm is in elke maatschappij een breekpunt, waarbij de algemene gemeenschap de graffiti serieus neemt en de beste writers waardeert. In Nederland ontstond dit breekpunt spontaan en met veel minder polemiek als in de Tsjechische Republiek. In Tsjechië werd graffiti ten eerste niet helemaal serieus genomen, daarna kwam een periode van strijd tegen alle graffiti, die duurde tot de tijd, wanneer de eerste van de grote Tsjechische writers zoals Scarf of Wrach algemeen voor hun werk buiten de graffiti scène als kunstenaars geaccepteerd werden.

Aan het begin van het nieuwe millennium werden de graffiti writers uit Nederland door de graffiti maatschappij in de hele wereld beschouwd als een voorbeeld van de

nieuwerwetse kunstenaars. Nederlandse graffiti werd gezien als de meest artistiek en de writers als die met de meeste hoogachting voor de omgeving en de maatschappij. De Tsjechische graffiti scène werd daarentegen beschouwd als één van de meest progressieve, wat de illegale graffiti betreft. De verschillende ontwikkelingen van beide scènes werd veroorzaakt door de verschillen in de ontwikkeling van beide landen.

In de laatste jaren was de ontwikkeling in Nederland en Tsjechië vergelijkbaar. Zoals beschreven in hoofdstuk 4, hebben veel oude ervaren writers de wereld van illegale graffiti verlaten en begonnen alleen de legale vorm te maken. In Nederland is de situatie met graffiti wat beter dankzij grotere aantallen zones geschikt voor legale graffiti.

Als een van de heel interessante bewijzen van de verbinding tussen de Nederlandse en Tsjechische scène kunnen we het album *“From Amsterdam to Praha”* noemen. Dit album ontstond in het jaar 2003 na een bezoek van Tsjechische graffiti writers aan Amsterdam. Enkele van deze writers, onder andere ook Wiches en Lafor (toenmalige leden van hip-hop groep Indy&Wich) hebben door graffiti ook hip-hop kunstenaars uit Nederland ontmoet, en als een gevolg van latere collectieve opnames in Praag ontstond in Tsjechië een enorme hoeveelheid pieces van Nederlandse writers tijdens de jaren 2002 en 2003.

6. Invloed van de graffiti subcultuur aan de maatschappij

De graffiti subcultuur ontstond in verband met de sociale veranderingen in de Verenigde Staten na de Tweede Wereldoorlog- mensen verhuisden naar de steden, vaak naar de grote woonwijken, steeds meer vrouwen hadden hun eigen werk. Door deze factoren, in combinatie met het immigratiebeleid en de verbeterende positie van de Afro-Amerikaanse bewoners, ontstonden grote groepen jongeren, die vrije tijd hadden, maar weinig, zo niet geen, mogelijkheden om hun vrije tijd goed door te brengen. Dankzij deze generatie ontstond de hip-hop beweging en ook graffiti. Het is geen toeval, dat de meeste graffiti gezien dichtbij woonwijken of in de metro kon worden, want dit waren de plaatsen waar de jongeren uit de woonwijken zich ophielden.

De hip-hop beweging werd in de jaren 70 gezien als een beweging van de arme en laagopgeleide bevolkingsgroepen, maar binnen een decennium werd hip-hop geaccepteerd en de mainstream kunstenaars begonnen enige trends van hip-hop te ondergaan.

De meest beroemde kunstenaar geïnspireerd door graffiti in de eerste periode van de graffiti scène was Keith Haring (1958-1990). Tussen de jaren 1976 en 1978 studeerde hij grafische vormgeving in Pittsburg, maar na verhuizing naar New York werd hij sterk geïnspireerd door graffiti. Hij begon eenvoudige en naïeve figuren met een wit krijtje op de lege zwarte advertentieplaten in de metro te tekenen en werd snel beroemd. Al in 1980 had hij zijn eerste expositie in een galerie. Tijdens het volgende decennium had hij tientallen exposities wereldwijd en werkte samen met kunstenaars als Madonna, Grace Jones, Bill T. Jones, William Burroughs, Timothy Leary, Jenny Holzer, Yoko Ono en Andy Warhol. Hoewel Keith Haring geen echter graffiti writer was en alleen enkele technieken en ideeën heeft gebruikt, zijn is zijn bijdrage tot de popularisering van de graffiti subcultuur onomstotelijk¹⁹. Keith Haring stierf in

¹⁹ de bijdrage van Keith Haring tot de graffiti subcultuur, hoe discutabel ook, was ook de eerste introductie van de graffiti esthetica tot de middenklasse kunstenaars. Dit leidde tot een grote vraag naar graffiti writers en hun kunst en de eerste conflicten en ontbinding binnen de writers gemeenschap (vanwege het grote conflict over de transfer van graffiti uit de straat op schilderslinnen).

1990 aan AIDS, maar zijn schilderijen kunnen gevonden worden in de grootste galleries ter wereld.

In de jaren 80 werd de hip-hop muziek langzaamaan algemeen geaccepteerd en graffiti was één van de kenmerken. In 1988 hebben DJ Jazzy Jeff & Fresh Prince een Grammy Award gekregen voor de platen *Parents just don't understand* en sindsdien werd hip-hop gezien als een deel van de algemene trend²⁰. Graffiti werd toen voorgesteld aan de jongeren wereldwijd, tot aan de middenklasse toe. Dit was het eerste kruispunt van de subcultuur en sindsdien veranderde graffiti voortdurend. Veranderingen beïnvloedt door de maatschappelijke ontwikkeling worden nader beschreven in het volgende punt.

Vandaag wordt invloed van graffiti op de maatschappij meest blijkbaar in de reclame. Banners, citylights, reclame op rolltrappen, langs snelwegen, in het openbare vervoer, al deze mogelijkheden hebben wortels in graffiti. De eerste stad met de meest ontwikkelde graffiti scène was altijd New York en daarom zijn ook de ontwikkelingen in de uit graffiti voortkomende advertenties in New York ontstaan. In de volgende alinea wordt de situatie kort beschreven.

²⁰ in het begin van de jaren 90 was de meest populaire vorm van hip-hop muziek de zogenaamde "gangsta rap" vertegenwoordigd door kunstenaars als NWA, Ice Cube en Snoop Dogg. Gangsta rap is nauw verbonden met Los Angeles en de criminele bendes *Cribs* en *Bloods* en met *hoods* (een verkorting van neighborhoods). Een van de integrale onderdelen van de cultuur van bendes is ook graffiti als de enige wijze van vaststelling van eigen hoodgrenzen. Dit hebben ook de gangsta rap kunstenaars in hun videoclip vertoond, en hiermee hebben zij tags als een vorm van graffiti aan kinderen wereldwijd voorgesteld.

Tijdens de jaren 70 hebben de advertentiebureaus dankzij grootschalige reclameacties tegen graffiti²¹ begrepen, dat een gigantisch aantal mensen dagelijks het openbaar vervoer gebruikt en dat het groeipotentieel van de reclame daar enorm is. In het begin van de tweede helft van de jaren 70 verschenen de eerste posters in de metrotreinen, die de tags binnen de treinen verplaatsten. Ook de reclame op de wagons en bussen heeft zijn bron in de graffiti- tot het einde van de jaren 60 waren de treinen leeg, tijdens de jaren 70 behoorde de buitenzijde van de treinen tot graffiti writers en na de grote actie tegen graffiti in het openbaar vervoer begonnen de advertentiebureaus de opnieuw lege buitenzijde van wagons te gebruiken om reclame te maken voor verschillende producten. Dankzij de (meestal negatieve) reactie veroorzaakt door graffiti in de metro hebben zij de draagwijdte van dit soort van reclame begrepen. Deze reclame was bereikbaar voor al de bewoners van de hele stad, de hele dag en nacht door, zonder extra kosten voor benzine of elektriciteit. Dit soort van reclame was en is nog steeds een groot succes terwijl de meeste mensen de bron niet kennen.

Tijdens de laatste veertig jaar is graffiti een van de ondeelbare onderdelen van onze omgeving geworden en de meeste mensen kunnen niet meer ontkennen, dat een trend is ontstaan uit de graffiti scène. De algemene acceptatie van de graffiti esthetica enerzijds en de poging om de illegale graffiti te verdelen anderzijds, veroorzaakt ook grote en onomkeerbare veranderingen in de graffiti subcultuur.

²¹ tijdens de jaren 70 heeft het stadsbestuur van New York geconstateerd, dat de aanwezigheid van graffiti een opkomst van de criminaliteit in de hele stad veroorzaakt (dit probleem is heel onoverzichtelijk, maar heden wordt bij voorkeur gezegd, dat graffiti een gevolg van de toenmalige maatschappelijke situatie was, niet een oorzaak). Daarom werd een enorm budget vrijgemaakt om de graffiti uit de straten en de metro te verwijderen en ook de jongeren te instrueren, dat graffiti een activiteit van nietsnutten en vandalen is. In verband met de anti-graffiti acties werd de infrastructuur van het openbaar vervoer systeem sterk verbeterd, bijvoorbeeld het metrosysteem (tunnels en train yards) werd sterk verbeterd en beveiligd met camera's en sensoren. De meest beroemde, en door de writers ook gehate, vooruitgang was een nieuw schoonmaakapparaat voor de buitenzijde van de treinen. Tot dat moment, was het schoonmaken van de graffiti van treinen gecompliceerd en langdurig en daarom bleven pieces vaak een of twee weken op de treinen staan, dus veel mensen konden deze pieces zien. Maar met het nieuwe schoonmaakapparaat kwam ook de regel, dat als een piece op enkele van de wagens staat, de wagen zo snel mogelijk getransporteerd moet worden om te reinigen. Dit leidde tot weinig tijd voor de writers om hun pieces te fotograferen (dit was en is nog steeds de enige wijze om het bewijs van een piece te hebben) en was de eerste van de oorzaken voor het verval van de graffiti subcultuur.

7. Veranderingen in de graffiti subcultuur in verband met de ontwikkeling van de globale maatschappij

De graffiti subcultuur is, zoals boven geschreven, afhankelijk van de actuele toestand van de maatschappij en daarom moet graffiti flexibel blijven. In de jaren 70 was graffiti een van de vormen van presentatie van de writers en een goede manier om de eigen naam zichtbaar te maken. Daarvoor hadden de writers genoeg ruimte in het openbaar vervoer en de verkeerinfrastructuur, maar het bracht geen waardering, want graffiti alleen in een vuile of donkere omgeving gemaakt werd meestal meer als vandalisme beschouwd dan als kunst. Door de tijd en met de veranderingen in de term graffiti kwam ook de behoefte om graffiti aan de nieuwe omgeving aan te passen.

De allerbelangrijkste nieuwe vorm van graffiti was streetart. Hedentendage wordt streetart erkend als een meer acceptabele vorm van graffiti met enigszins culturele waarde, maar zoals boven geschreven, heeft streetart zijn bron in de Parijse graffiti scène van het begin van de jaren 80. In zo'n historische stad was graffiti gewoon ontoepasbaar, en daarom moesten de writers nieuwe vormen van grafische kunst voor de straten uitvinden. Tijdens de jaren tachtig en negentig ontwikkelden de writers uit Parijs tien nieuwe vormen van streetart- stencils, posters met graffiti afbeeldingen, space invaders, afbeeldingen van piepschuim en vele andere. Het grootste voordeel van streetart is de mogelijkheid om heel gecompliceerde en ingewikkelde producten te scheppen, want voor de applicatie van een street art piece was veel minder tijd nodig dan voor een piece. Een poster of afbeelding kan tijdens een of twee minuten op een muur bevestigd worden, en het deel dat het meeste tijd kost, kan thuis zonder gevaar gemaakt worden. Dit feit, samen met lagere kosten en de mogelijkheid om meer producten tijdens kortere tijd te maken, zijn de oorzaken van de opkomst van streetart. Door de tijd kreeg streetart steeds meer aandacht en tegenwoordig wordt streetart gezien als de enige levensvatbare vorm van graffiti.

De grootste veranderingen in de graffiti subcultuur zijn niet verbonden met graffiti als activiteit, maar eerder met de writers. Tijdens de laatste veertig jaar waren er veel generaties van writers, en elke van deze generaties was op een of andere manier anders. Elke generatie wordt beïnvloedt door specifieke factoren, cultuur en

omgeving, en daarom is graffiti steeds een levendige vorm gebleven. Het is mogelijk, dat graffiti in een regio verdwijnt, maar volgens mij is het onmogelijk, dat de graffiti subcultuur ooit zou uitsterven.

8. Conclusie

Op de voorgaande pagina's staat veel geschreven over de geschiedenis van graffiti, over specifieke aspecten van graffiti in Nederland en Tsjechië, over de invloed van graffiti op de maatschappij, maar in de hele scriptie staat bijna niets geschreven over graffiti als activiteit, die de menselijke omgeving aanpast aan de smaak van een beperkte bevolkingsgroep. Door de meerderheid wordt graffiti gezien alleen als een vorm van vandalisme, en dat is ook de beste definitie van graffiti. Volgens al de graffiti writers, die ik persoonlijk ontmoet heb, is de aanpassing van de omgeving een prettige zaak, maar de beste beloning voor elke writer is het gevoel, als men hun eigen piece op de volgende dag ziet. Tijdens bijna vijftig jaar is de gemiddelde graffiti writer veranderd van een kind tot een kinderachtige volwassene en de spuitbus van een Krylon tot Molotow of Montana can geschikt voor beton/ijzer/bouwsteen, maar graffiti blijft steeds gelijk. De ontwikkeling van de graffiti subcultuur wereldwijd was niet hetzelfde, want het werd vaak beïnvloedt door de natuurlijke en politieke omstandigheden zoals door de cultuur van elk land. En daarom is graffiti nog steeds een van de meest invloedrijke kunstvormen. Zoals op de voorgaande pagina's geschreven, is de toekomst van de graffiti subcultuur in West-Europa misschien niet rooskleurig, maar er zijn andere regio's met een zich ontwikkelende graffiti scène zoals Zuid-Afrika, Brazilië of Vietnam. Deze plaatsen zijn hedentendage de nieuwe centra van de graffiti subcultuur. En misschien zullen de writers in deze landen nieuwe vormen van graffiti uitvinden, die nogmaals de graffiti scènes in Noord-Amerika en Europa kunnen doen herleven.

Het volgende citaat werd genomen uit een recensie van een graffiti document uit het jaar 2008 en volgens mij is het een juiste beschrijving van de toestand van de graffiti subcultuur hedentendage:

"...bombing, once deemed a subversive act, has inevitably been co-opted over the last decade or so, its influences turning up in video games and marketing campaigns, and the work itself mounted on gallery walls. But if the artists shown

*here making magic with spray paint are any indication, graffiti will never go out of style. It will continue to move with the times.*²²

Deze scriptie is geen objectief beschrijving van een sociologisch fenomeen, het is eerder een overzicht van de hele subcultuur in Nederland en Tsjechië geschreven door iemand, die in de graffiti scène vroeger zelf geïntereseerd was. Ik zal niet verkondigen dat graffiti een onschadelijke activiteit is, maar ik kan zeggen, dat mijn activiteit in graffiti mij begrip gaf voor de subcultuur en ook voor de graffiti esthetiek. Volgens mij was graffiti een van de meest belangrijke delen van cultuur tijdens de laatste dertig jaar. De vorm kan voor de meerderheid onaanvaardbaar zijn, maar de schilderijen in de grotten (die geen eigendom van de schilders waren) worden vandaag ook als een kunstwerk van enorme waarde gezien. En naar mijn mening zal op een zekere dag graffiti in het algemeen ook als kunst gezien worden.

²² Laura Kern, Getting to graffiti art's roots, 25.4.2008, NY Times, page E10

9. Woordenboek

Writer- een persoon, die graffiti maakt met gebruik van vloeibaar of vast materiaal

Crew- groep van writers verenigd onder een groepsnaam. Ieder writer gebruikt zijn eigen naam en ook de naam van de crew om het breed te verspreiden. De betekenis van de crew is niet alleen de naam verspreiden, maar ook de writer meer zekerheid en vertrouwen te geven. Crews verzamelen vaak niet alleen writers, maar ook checkers en andere mensen die geïnteresseerd in graffiti zijn

Checker- persoon die writers bewaakt. Spray cans zijn heel luidruchtig en genereren een wolk van aërosol, en dit maakt oriëntatie moeilijk. Daarom hebben de meeste writers checkers, mensen die hen goed kennen en bereid zijn om risico te nemen om betrappt te worden. Meestal zoekt de checker een veilige plaats, vlak bij een trein of muur en kijkt uit voor de politie, bewakers, voetgangers of verkeer. In het geval de checker gevaar ziet, waarschuwt hij writers en vaak helpt hij hen om te vluchten of zich te verbergen

Tag- de naam van de writer geschreven op een onderscheidende manier, snel en eenvoudig te schrijven. Het wordt gebruikt om de aanwezigheid van de writer te bevestigen. Over het algemeen zetten de verschillende writers hun tags op dezelfde plaatsen, en dit genereert grote gebieden die voor een afzijdige toekijker kunnen ge vandaliseerd verschijnen.

Tagging- het schrijven van tags op verschillende plaatsen, bedoeld om een indruk te maken, om mensen de naam van de writer te doen onthouden, en de plek voor writers zelf markeren

Piece- de naam van de Writer geschilderd op grote schaal en artistieke manier om indruk op de toeschouwer maken.

Throw-up- graffiti gewoonlijk snel gemaakt met twee kleuren (een voor het vullen, een voor het kader). Throw-up is geen piece en ook geen tag-het is groot, maar zeer snel gemaakt, wat betekent dat het voldoet aan de eisen voor een tag in de grootte van een piece

Train writing- graffiti maken op treinen. Writers maken regelmatig full-size pieces, chromes of throw-ups op treinen. Het meest gevaarlijke en prestigieuze soort graffiti met bovenmatig dodenaantal. Is te zien op passagiers- en vrachttreinen en ook op metro's. Meestal beschilderen writers gebieden die het dichtst bij de deuren zijn en de voor- en achterkant van de trein.

Chrome piece- de grootste soort piece, kan meestal worden gezien op treinen of illegale muren afgelegen voor de kijker. Chromes zijn meestal niet gemaakt om de kijker te overtuigen door kwaliteit, maar om te overweldigen met de grootte (het is niet ongewoon om chrome pieces met een omvang van rond de 100 vierkante meter te maken). Het type piece wordt genoemd naar de chroomkleur verf, meestal gebruikt om te vullen, het kader wordt meestal zwart geschilderd om het contrast te maken. Het gebruik van andere kleuren voor de treinpiece is onwaarschijnlijk, omdat de treinrijtuigen zelden zwart worden geverfd, maar dichtgeschilderd in de basiskleuren.

Subway graffiti- De metro was en is nog steeds iets magisch voor de writers. Het is de topdiscipline van graffiti, zeer gevaarlijk en gewaardeerd. Niet iedere schrijver is in staat om de metro te beschilderen, maar degenen die dat kunnen noemen zichzelf de beste van alle writers. De gevaren van deze discipline liggen voor de hand- de writers bewegen in een donkere omgeving, omringd door metrotreinen en de elektrische bedrading en het hele metrosysteem wordt bewaakt door camera's en bewegingssensoren. Met de ontwikkeling van het beveiligingssysteem in de metro, ontwikkelden de methoden van graffiti writers zich ook. Tegenwoordig beschilderen writers meestal metrotreinen in depos tijdens de nacht in grotere groepen (eerder ze werden gebruikt om alleen zichzelf, of in groepen van een of twee, vaak wanneer de trein stond te wachten voor een andere rit).

Whole car- piece gemaakt van begin tot eind van een treinwagon

Whole train- piece geschilderd op alle rijtuigen van de trein, meestal de naam van de hele crew. De meest gebruikelijke soort van graffiti is chroom, omdat het kan worden gezien van grote afstand en gemakkelijk kan worden gelezen. Whole train is zeer zeldzame vorm van graffiti, want schilderen op zo'n grote schaal (de oppervlakte van de hele trein piece kan oplopen tot 350 vierkante meter) kan tot twee uur duren. In combinatie met het feit, dat de treindepots worden bewaakt en beveiligd door camera bewakingssystemen, is schilderen uiterst gevaarlijk.

train yard- plaats waar de treinen gerangeerd zijn. Meestal is er een groot aantal treinen, wat het schilderen van de trein makkelijker maakt voor writers. Het schilderen van een trein in de yard een van de meest gevaarlijke acties is die graffiti schrijver kan ervaren.

Fill-in- de binnenkant van een piece. Wordt ingedeeld in twee groepen-single en multi color fill. Illegal graffiti wordt meestal ingevuld door een of twee kleuren, bij de legal graffiti gebruiken writers vaak vijf of meer kleuren om de fill-in te maken.

Outline- het kader van het stuk, bedoeld om de piece van de omgeving te onderscheiden. Gewoonlijk gebruiken writers een kleur om de derde dimensie van een piece te creëren en daarna nog een kleur om het onderscheid te maken tussen de piece en de omgeving.

Adds- extra details toegevoegd aan een piece om het te voltooien en handelsmerken van de writer toe te voegen. Writers maken vaak gebruik van duidelijk herkenbare markeringen, zoals sterren of combinaties van symbolen om de piece te benadrukken en de toeschouwer aan te trekken.

4 elementen van hip-hop- rap, deejaying, breakdance en graffiti. In de eerste twee perioden van de hip-hop beweging (ongeveer 1979-1984, genoemd old-school era of hip-hop en 1987-1999, genoemd golden age of hip-hop) werden de zogenoemde 4

elementen dicht verbonden. Dit betekende, dat als iemand graffiti schildert, kende hij/zij ook de mensen, die met de andere elementen bezig waren en dit creëerde een grote belangengemeenschap in elke stad.

Rap- rijmen aan de melodie van de hip-hop muziek. De kunstenaar wordt genoemd MC (master of ceremony)

Deejaying- muzikaal optreden met het gebruik van de turntable (een andere naam voor de gramfoon), meestal wordt verbonden met rap optreden. De speelman wordt genoemd DJ of deejay

Breakdance- dance geschikt voor de hip-hop muziek, bestaat grotendeels uit acrobatische bewegingen, met geen specifiek schema, de danser wordt verondersteld om muziek te reflecteren

Hood- een verkorting van het woord *neighborhood*, wordt gebruikt als beschrijving van woonplaats of eventueel geboorteplaats van een persoon. Dit woord is dicht verbonden met benden cultuur- Hood is een plaats, waar wordt er nooit een misdaad gedaan dankzij nabijheid van familie.

Crips en Bloods- twee meest beroemde benden in Los Angeles en ook in de hele Verenigde Staten. Crips gang is in 1969 ontstaan, Bloods in 1972, beide in *South Central Los Angeles* gebied. Deze twee benden hebben in het begin over het gebied (omdat beide deze organisaties zijn door het verkopen van drugs gefinancierd) en macht gevochten, maar door de tijd is het conflict opgestegen in een oorlog tussen rood en blauw (kenteken van een Crip zijn blauwe kleren, voor Bloods is het blauw). Tegenwoordig heeft de Crips bende ongeveer 30.000 leden, bij Bloods bende is het aantal circa 20.000 mensen.

Stencil- een sjabloon gemaakt van een materiaal dat inkt doorlaat, en daarom afdrukken kunnen worden gemaakt. Vaak ook een raam van een eenvoudige

afbeelding, die op een papier of muur met gebruik van spuitbus overgemaakt worden kan

Generation Y- demografische groep van mensen geboren tussen vroege jaren tachtig en het eind van de eerste helft van jaren negentig, vaak genoemd ook Millennials. Deze groep is kenmerkend door benadrukking van eigen zelfrealisatie, menselijke relaties en verhillend ordening van prioriteiten in eigen leven in verband met de vroegere generaties. Deze generatie wordt vaak genoemd door de mensen geboren tijdens jaren tachtig en negentig als Generation 0 dankzij het feit, dat de waarden van deze generatie zijn sterk verschillend tot de waarden van de voortkomende generaties en daarom lijken mensen uit deze generatie vaak, dat ze geen doel in eigen leven hebben

Generation Z- demografische groep van mensen geboren ongeveer na het jaar 1995. Deze generatie wordt sterk beïnvloedt door nieuwe technologie, zoals mobiele toestellen met altijd beschikbaar internet verbinding. Deze generatie heeft toegang tot bijna al mogelijk informatie, en dat leidt tot sociale isolatie en verandering van het sociaal paradigma.

Space invaders- een heel karakteristieke vorm van streetart gemaakt met gebruik van kleine tegels. De piece ziet uit zoals 8-bit animatie, met haaks-silhouet

10. Bronnen

- Graffiti world: street art from five continents; Nicholas Ganz; H.N. Abrams Books, New York, 2004; ISBN 9780810949799
- Graffiti in Rotterdam; Rens Muis; NAI uitgevers/Publishers Stichting, Rotterdam, 2007; ISBN 9789056625603
- De Leidse school; Remko Koopman; SDAprint+ media, Amsterdam, 2008; ISBN 9789053661109
- Dr. Rat: Godfather van de Nederlandse graffiti, Martijn Haas; Lebowski publishers, first edition (2011) ISBN 9048808510
- Adland: A Global History of Advertising, Mark Tungate; Kogan Page, second edition (2013), ISBN 0749464313
- In Graffiti We Trust, Martina Overstreet; Mladá fronta, první vydání (2006), ISBN 8020413251
- Keith Haring: The Authorized Biography, John Gruen; Fireside, Reprint edition (1992) ISBN 0671781502
- ARPONE: The History of graffiti writing, article created from a polish-based writer ARPONE for the Graffiti-Workshop "Europa 2001" in Vienna. Supervised by Mag. Norbert Siegl (Graffiti Doku Europa)
- Bomb It, directed by Jon Weiss, 2008
- Style Wars, directed by Henry Chalfant, Tony Silver, 1983
- Unlike U, directed by Björn Birg, Henrik Regel, 2011
- www.bleklerat.free.fr
- www.phatbeatz.cz

11. Resumé

11.1. Resumé in het Tsjechisch

V mé bakalářské práci se zaměřuji na graffiti jako jeden z nejrozšířenějších a nejrychleji se rozvíjejících uměleckých směrů druhé poloviny dvacátého století a začátku dvacátého prvního. Tento způsob vizuálního vyjádření je v masmédiích prezentován pouze jednostranně, cílem této práce bylo přiblížení ostatních aspektů.

V prvních dvou kapitolách se věnuji vysvětlení pohnutek, které mne vedly k volbě tohoto tématu bakalářské práce, naznačení hlavních myšlenek a především vysvětlení samotného termínu graffiti a jeho různorodosti v závislosti na kontextu.

Ve třetí, nejrozsáhlejší, kapitole se věnuji popisu historického vývoje graffiti subkultury především ve Spojených státech amerických, které bývají často právem označovány jako mekka graffiti, a jejichž prostředí zásadně ovlivnilo vývoj graffiti subkultury v prvních dvou desetiletích existence. Další důležitou částí této kapitoly je stručný popis vzniku graffiti scény v Evropě s bližším zaměřením na Nizozemsko a Českou Republiku.

Kapitoly čtyři a pět jsou věnovány bližšímu popisu vývoje graffiti scény v Nizozemsku a České Republice v posledních patnácti letech a srovnání podobností a rozdílů ve vývoji subkultury v těchto dvou zemích.

Ve zbývajících částech mé bakalářské práce se věnuji vlivu graffiti a jeho estetiky na společnost a změnám, které v subkultuře nastaly jako reakce na celospolečenský vývoj. V poslední kapitole jsou zmíněny negativní aspekty a dopady tvorby graffiti na okolí, stejně jako můj osobní názor na celou subkulturu.

11.2. Resumé in het Engels

As a subject of my bachelor thesis I have chosen graffiti as one of the best known and most developed art styles of the post WWII era. This way of visual expression is presented by mass media only as vandalism and the aim of this thesis is to introduce the other aspects of the subculture to the readers.

In the first two chapters I focused on explaining of the reasons why I chose this subject of bachelor thesis as well as introducing of main ideas of the movement and the differences in the meaning of the term graffiti based on context.

In the third, most extensive, chapter I am describing the history of graffiti subculture in the USA, which had influence on the development of graffiti worldwide in the period 1975-1995 as well as the history of graffiti scene in Europe with further focus on the Netherlands and Czech Republic.

Chapters four and five are devoted to further description of development of graffiti in the Netherlands and Czech Republic in the last fifteen years and comparison of similarities and differences between these two lands based on historical and geopolitical conditions.

In the last three chapters of my bachelor thesis I describe the mark of graffiti and graffiti aesthetics in society and changes, which the subculture has been through in reaction to the social development during last decades. In the last part of my thesis I mention the negative aspects of graffiti as well as my personal attitude in this area.

12. Annotatie

Jméno: Jan Halouzka

Název katedry a fakulty: Katedra nederlandistiky FF UP v Olomouci

Název bakalářské práce: Graffiti v Nizozemsku

Vedoucí diplomové práce: Drs. Bas Hamers, M.A.

Počet znaků: 77 726

Počet příloh: 0

Klíčová slova: graffiti, společnost, Nizozemsko, Česká Republika, USA, vandalismus, streetart, historie

Krátká charakteristika: Cílem této bakalářské práce je seznámit čtenáře s pojmem graffiti jako takovým a s historickým vývojem této subkultury s důrazem na USA, Nizozemsko a Českou Republiku. Přestože jsou tyto tři oblasti jak geograficky, tak kulturně velmi vzdálené, měly všechny zásadní význam pro vývoj subkultury v dotyčných regionech. Dalším záměrem bylo představit vývoj v posledních letech, nejzásadnější nové formy a možné budoucí směřování subkultury.